

Rådet for Zoologiske Anlæg

Tilsynsrapport
Zoologisk Have København
2019

Rådet for Zoologiske Anlægs samlede vurdering

Denne tilsynsrapport i 2019 følger op på Rådet for Zoologiske Anlægs tidligere vurdering af Zoologisk Have København, og gør status for udviklingen og kvaliteten af anlæggets arbejde.

Det er Rådet for Zoologiske Anlægs samlede vurdering i 2019, at Zoologisk Have Københavns opgavevaretagelse er meget tilfredsstillende.

Zoologisk Have København varetager de lovbestemte opgaver som formidling, avlssamarbejder, naturbevarelse og forskning på et meget højt niveau, og spiller en central rolle i det internationale zoo-samarbejde om truede dyrearter og naturbevarelse. Anlægget har fulgt tilfredsstillende op på de forhold, som blev påpeget ved rådets sidste besigtigelse og anlægget arbejder med et strategisk afsæt, innovativt og engageret for at udvikle den samlede virksomhed kvalitativt.

Vurdering i 2017

Rådets samlede vurdering af Zoologisk Have Københavns opgavevaretagelse i 2017 var tilfredsstillende. Den skriftlige vurdering i 2017 kan læses her: [Tilsynsrapport 2017](#)

Fakta om Zoologisk Have København

Anlægget er en selvejende institution. I tilknytning hertil er oprettet Foreningen Zoos Dyrefond, der bl.a. har som formål at bygge og udleje bygninger og anlæg til brug for Zoologisk Have. Nye anlægsprojekter varetages fremover af Zoologisk Have København.

Anlægget modtager statsligt driftstilskud i henhold til lov om statstilskud til zoologiske anlæg. Staten er anlæggets offentlige hovedtilskudsyder.

Anlægget åbnede i 1859. Anlægget er i de seneste årtier udvidet med en række udendørs anlæg, senest i 2019 med et pandaanlæg.

Anlægget samarbejder med en række interessenter nationalt og internationalt, herunder zoo-anlæg, zoo-organisationer og universiteter.

Nøgletal for Zoologisk Have København 2018:

- Antal brugere var 1.218.393
- Samlede omsætning var på 354,5 mio. kr., herunder 143,9 mio. kr. vedr. engangsindtægter til pandaprojekt
- Anlægget rådede over 178 årsværk
- Anlægget rådede over et areal på 11 hektar.

Fokusområder

Arbejdsgrundlag

Det zoologiske anlæg er i henhold til zoo-loven forpligtet til at udarbejde en fireårig arbejdsplan, hvoraf det fremgår, hvilke opgaver anlægget vil forpligte sig til at udføre. Vedtægterne skal være godkendt af Kulturministeriet.

Zoologisk Have København har udarbejdet ZOO Vision 2020, som en treårig strategiplan, der bl.a. indeholder en 10-årig Zoofaglig strategi. Anlæggets overordnede mål er at arbejde for bevarelse af dyr og natur gennem:

- Opdræt og udstilling af dyr
- Formidling om dyr og natur
- Forskning og ekspertbistand

Anlæggets fundament er dyrene, forvaltningen af dyrestanden og avlsarbejdet, men anlæggets zoo-faglige aktiviteter og kommercielle aktiviteter ses som hinandens forudsætninger for at nå anlæggets overordnede mål. Anlægget har fra 2018 iværksat et omfattende arbejde med at bevæge sig fra at være en traditionel zoologisk have til at være en opdagelseshave, der bygger på principperne Leg, Læring og Underholdning.

Ressourcegrundlag

Det zoologiske anlæg er i henhold til zoo-loven forpligtet til at have en høj standard og et økonomisk grundlag, der gør det muligt at opretholde denne. Endvidere skal der være en fuldtidsansat zoolog.

a. Økonomi

Zoologisk Have Københavns samlede indtægter var i 2018 på 354,5 mio. kr. og fordeler sig således:

- Tilskud fra staten: 13,7 mio. kr.
- Sponsorater o.a. tilskud 175,2 mio. kr.
- Egenindtjening: 165,6 mio. kr.

Årets resultat var på 151,6 mio. kr. i 2018 og efter tilførsel af årets resultat var anlæggets egenkapital på 174,9 mio. kr. I årets resultat indgår sponsorindtægter på i alt 143,9 mio. kr. knyttet til anlæg af pandaprojekt.

Anlægget er økonomisk udfordret af umiddelbare vedligeholdelsesbehov på i alt 80 mio. kr. til digitalisering/IT opgradering, løbende vedligehold og istandsættelse. Derudover tidligere optaget et lån på 120 mio. kr. fra Arbejdsmarkedets Feriefond.

b. Medarbejdere

Anlægget rådede i 2018 over 178 årsværk, herunder 12 fuldtidsansatte biologer.

c. Bygninger

De bygningsmæssige rammer er velholdte, og anlægget renoverer og etablerer løbende nye dyreanlæg og publikumsfaciliteter. Anlægget er som storby-zoo udfordret af, at det nuværende areal er vanskeligt at udvide.

Det Zoologiske Råds vurdering 2019

Zoologisk Have København er et professionelt og veldrevet anlæg, der med et strategisk afsæt og et meget højt ambitionsniveau arbejder engageret og innovativt for at udvikle den samlede virksomhed kvalitativt. Anlægget har fokus på formidling, avlssamarbejde, naturbevarelse og forskning, og de zoo-faglige og kommercielle aktiviteter understøtter gensidigt hinanden.

Siden sidste besigtigelse har anlægget i 2018-19 bl.a. etableret pandaanlæg, nyt centrum i anlægget kaldet verdenspladsen, ny legeplads, renovering af alle gæsteområder, herunder helt nye mad og drikketilbud, projekter for afledning af regnvand og påbegyndt opførelse af et nyt oplevelses- og opdagelsescenter Zoolab.

Zoorådet vil følge udviklingen af den fortsatte realisering af anlæggets fireårsplan og nye strategi for 2020-30 med interesse, herunder parløbet mellem de zoo-faglige og de kommercielle aktiviteter.

Rådet anbefaler:

- At anlægget fortsat har fokus på at sikre en balanceret vægtning af de zoo-faglige opgaver og de kommercielle aktiviteter
- At anlægget fortsat konsoliderer anlæggets økonomi, så det fortsat er muligt at opretholde den høje standard i anlæggets virksomhed.

Formidling

Det zoologiske anlæg skal i henhold til zoo-loven virke til fremme af formidling af kendskabet til vilde dyr. Anlægget skal have særlige formidlingsprogrammer rettet mod børn og unge, såvel når de besøger anlægget i og uden for skolesammenhæng. Anlægget skal have en tilfredsstillende formidling til gavn for de øvrige gæster.

Det Zoologiske Råds vurdering 2019

Zoologisk Have har ambitioner om formidling på særdeles højt niveau og hvor formidlingsindsatsen ligger i forlængelse af den overordnede strategi for anlægget. Således ønsker anlægget – via Leg, Læring og Underholdning – at give de besøgende viden om og fascination for naturen og dermed engagement og lyst til at beskytte naturen. Anlægget har et mål om at levere formidling i verdensklasse, men har ikke udarbejdet en egentlig formidlingsstrategi. Ligeledes mangler Rådet at se effekten af de høje ambitioner i praksis.

Anlægget driver en omfattende formidlingsindsats, herunder undervisning, rundvisninger, oplæg, workshops, særaktiviteter, zoo-camp, og mulighed for

at komme tæt på levende dyr i nyt Zoolab medio april 2020 og i Børnezoo. I løbet af året gennemføres skiftende formidlingstemaer. F.eks. om dyrenes tilpasning til forskellige vilkår, klima- og miljøændringer, dyreunger, truede dyrearter og anlæggets deltagelse i naturbevarelsesprojekter i ind- og udland. Al formidling er baseret på et videnskabeligt grundlag.

København ZOO planlægger nye anlæg, der kan indgå som væsentlige elementer i anlæggets formidling. F.eks. det nye oplevelses- og opdagelsescenter Zoolab, som skal være et fordybelsessted for børn og voksne, hvor leg, læring og sanseoplevelser flettes sammen. Målgruppen er alle fra de mindste til universitetsstuderende. Anlægget har endvidere fokus på, at der skal være tilbud for alle hele året rundt, herunder, at den løbende formidling suppleres med nye større event som f.eks. sandskulpturfestival i sommerperioden, kulturnat og jul i zoo.

Anlægget har udviklet et nyt begreb ZOO Coin, for at sætte fokus på de effekter af anlæggets aktiviteter, der ikke kan måles og gøres op i penge. F.eks. når anlægget bidrager til sunde dyrestande andre steder i verden og øget viden og fascination af naturen hos besøgene i anlægget og dermed et øget fokus på at passe på naturen.

Der er i anlægget en god balance imellem dyrevelfærd/formidling og imellem naturoplevelse/kommercielle aktiviteter.

I 2018 havde anlægget 1.218.393 besøgende, hvilket er en stigning på 45.900 i forhold til 2017.

Anlægget driver en omfattende skoletjeneste, og i 2018 har der bl.a. været fokus på at sikre en høj kvalitet af de faste undervisningsforløb og udarbejde nye undervisningsforløb fra børnehave til gymnasieniveau. I 2017 modtog 39.015 elever og lærere undervisning i ZOO og på skoler. I 2018 var tallet steget til 49.903.

Anlægget bistår derudover med ekspertviden om sit fagområde nationalt og internationalt, f.eks. i forhold til politikere og journalister.

Zoorådet vil følge anlæggets fortsatte udvikling og udfoldelse af potentialet for anlæggets mål om at levere formidling i verdensklasse.

Rådet anbefaler:

- At anlægget i højere grad udnytter potentialet ved at formidle via de digitale medier, herunder om anlæggets aktiviteter i forhold til at bevare truede dyrearter og naturbevarelse ude i verden (in situ)
- At anlægget fastholder og fortsat udvikler det omfattende formidlingsprogram for børn og unge.

- At potentialet for formidlingen i den nyetablerede historiske oplevelsesvilla (i den gamle direktørvilla) udfoldes.
- At anlægget udarbejder en formidlingsstrategi.

Avlssamarbejder

Det zoologiske anlæg skal i henhold til zoo-loven medvirke aktivt i arbejdet med at bevare truede vilde dyrearter, herunder relevant avlssamarbejde nationalt og internationalt med andre tilsvarende anlæg.

Det Zoologiske Råds vurdering 2019

Anlæggets avlssamarbejde er på et meget højt niveau. Anlægget deltager i 47 avlsprogrammer og er EEP koordinator for 4 arter (moskusokse, chimpanse, tasmansk djævel og lunde).

Anlægget har derudover et omfattende antal tillidsposter i internationale zoo-samarbejdsorganisationer, herunder på formandsskabsniveau og dermed en betydelig indflydelse på output fra organisationerne. Bl.a. fem formandskaber og to viceformandskaber for forskellige samarbejdsfora inden for EAZA (European Association of Zoos and Aquaria).

Anlægget stiler kontinuerligt efter at have den bedst mulige dyrevelfærd og dyrebestand i anlægget i København.

Rådet anbefaler:

- At anlægget fortsat prioriterer det internationale samarbejde på højt niveau.
- At den bedst mulige dyrevelfærd og dyrebestand fortsat skal udgøre selve fundamentet for anlæggets samlede virksomhed.

Naturbevarelse

Det zoologiske anlæg skal i henhold til zoo-loven deltage i relevante naturbevaringsprojekter.

Det Zoologiske Råds vurdering 2019

Anlæggets naturbevaringsarbejde er på et meget højt niveau. Anlægget arbejder internationalt med naturbevarelsesprojekter i Malaysia, Indonesien, Brasilien, Sydafrika, Sierra Leone og Grønland, herunder hjælp til overvågning af bestande, forskningsprojekter og opbygning af bæredygtig naturforvaltning. Anlægget arbejder lokalt i Danmark, med ni paddeprojekter, der omfatter opdræt i zoo med efterfølgende udsætning af afkom på de naturlige levesteder og genopretning af disse steder. Arbejdet så vel i Danmark som internationalt foregår i et tæt samarbejde med lokale parter. Grundlaget for anlæggets projekter er at gøre en forskel, et langsigtet engagement og lokal forankring.

Anlæggets mål er en langtidssikring af arternes eksistens i deres naturlige økosystemer og habitater.

Rådet anbefaler:

- At anlægget fortsat prioriterer naturbevaringsarbejdet på et højt niveau.

Bidrag til forskning

Det zoologiske anlæg skal i henhold til zoo-loven virke til støtte for forskning.

Det Zoologiske Råds vurdering 2019

Zoologisk Have Københavns forskningsarbejde er på et meget højt niveau. Anlægget bedriver en omfattende forskningsproduktion og samarbejder med universiteter og relevante zoo-anlæg om forskning nationalt og internationalt.

Anlægget har i 2018 en videnskabelig stab, der består af syv zoologer, tre dyrlæger, en veterinær in residency (uddannelsesstilling der bygger oven på dyrlægeuddannelsen) en postdoc og tre ph.d-studerende. Derudover fire ansatte i funktioner som bl.a. laborant og registrator.

Anlægget har produceret mere end 200 internationale forskningspublikationer på 20 år og sammenlignet med andre europæiske zoologiske anlæg ligger København zoo i perioden som nr. 2 i Europa med hensyn til antal publikationer. Anlæggets fokusområder er adfærdsbiologi, zoologisk medicin og populationsbiologi.

Der gennemføres et veltilrettelagt lederskifte i forhold til anlæggets videnskabelige direktør.

Rådet anbefaler:

- At anlægget i højere grad formidler sin forskning digitalt til brugerne på anlæggets web, herunder udnytter potentialet for at gøre børn og unge interesserede i det naturvidenskabelige område
- At anlægget fortsat arbejder forskningsbaseret og fastholder sin status som en troværdig kilde med ekspertviden om dyr og natur på højt niveau.

Baggrund

1. Vurderingsforløbet på Zoologisk Have København

Det Zoologiske Råd besøgte Zoologisk Have København den 5. november 2019.

Tilstede var:

Fra Zoologisk Have København:

- Bestyrelsesmedlem Lars Ive
- Adm. direktør Jørgen Nielsen
- Videnskabelig direktør Bengt Holst
- Dyr læge Mads Frost Bertelsen
- Executive Assistant Pia Kortbæk

Fra Rådet for Zoologiske Anlæg:

- Christoffer Knuth (formand), direktør for Knuthenborg Safaripark
- Hanne Strager (næstformand), cand.scient.
- Bo Skaarup, direktør for Naturhistorisk Museum Aarhus
- Catharina Eggers Dyr læge, Ministeriet for Miljø- og Fødevarer
- Ernst H. Andresen Embedsdyr læge, Ministeriet for Miljø- og Fødevarer
- Maj Friis Munk Biolog, Ministeriet for Miljø- og Fødevarer

Fra Slots- og Kulturstyrelsen, sekretariat for rådet:

- Enhedschef Ole Winther
- Specialkonsulent Lise-Lotte Bjerre

Besøget foregik i anlægget og omfattede besigtigelse af anlægget og dialog med anlæggets ledelse om det zoologiske anlægs opgavevaretagelse.

2. Om Rådet for Zoologiske Anlægs tilsyn

Rådet for zoologiske anlæg fører et løbende tilsyn med de zoologiske anlæg, der modtager statsligt driftstilskud, i henhold til lov om statstilskud til zoologiske anlæg (lov nr. 255 af 12/04/2000).

Formålet med at yde statsligt driftstilskud er i henhold til loven at tilskynde til en stadig højere grad af professionalisme i de zoologiske anlægs arbejde med formidling af viden om dyrene og deres levevis samt anlæggenes deltagelse i relevante avlssamarbejder og naturbevarelsesprojekter.

Som led i tilsynet foretager rådet faglige vurderinger af anlæggene. Den faglige vurdering baserer sig dels på anlæggets egen indberetning til Slots- og Kulturstyrelsen samt på rådets besigtigelse af de enkelte anlæg. Rådet besigtiger anlæggene hvert andet år og følger op på besigtigelserne med en skriftlig vurdering af anlæggenes varetagelse af opgaverne efter loven. Rådets vurderinger tager udgangspunkt i zoo-lovens § 3, herunder:

- Anlæggets udvikling i forhold til den seneste 4-årsplan, tidligere vurderinger fra rådet samt evt. øvrige udviklingsplaner.
- Organisationsform herunder kravet i zoo-loven om en fuldtidsansat zoolog (cand. Scient.), øvrige tilskud fra offentlige myndigheder, nøgletal (samlet omsætning, antal årsværk, besøgende) samt udviklingen heraf.
- Ressourcegrundlag, herunder bygninger og anlæg.
- Formidling af viden om dyrene og deres levevis herunder særlige formidlingsprogrammer for børn og unge.
- Samarbejde, herunder avlssamarbejde nationalt og internationalt herunder hvilke samarbejder anlægget er koordinator for og hvilke man deltager i.
- Naturbevarelse, herunder hvilke projekter anlægget deltager i og på hvilket niveau.
- Status på anlæggets forskning – dels aktiviteter, hvor anlægget selv udøver forskning, dels aktiviteter, hvor anlægget bidrager ved at stille dyr/faciliteter og viden til rådighed for andres forskning.

Rådets vurdering bliver sammenfattet i en bedømmelse af anlæggets opgavevaretagelse efter følgende skala:

- Meget tilfredsstillende
- Tilfredsstillende
- Ikke helt tilfredsstillende
- Ikke tilfredsstillende

Tilsynsrapporten indeholder Rådets vurderinger af og eventuelle anbefalinger til anlæggets drift og fortsatte udvikling. Rapporten giver samtidig anlæggets kommunale tilskudsyder en viden om det enkelte anlægs virksomhed og de rammer, anlægget arbejder i.